

Nef'î'nin Şiirlerinde Narsisizmin Yansımaları*

Reflection Of Narcissism On Nef'î's Poems

İdris YALÇIN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Batman/Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Kenan BOZKURT

Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Batman/Türkiye

ÖZET

Edebi eserlere psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşp bu eserleri psikanalitik yöntemle tahlil etmek Freud'la başlamış ve sonraki psikologlar tarafından geliştirilmiştir. Psikanalitik eleştiri yöntemi sayesinde sanatçıların hayatlarından hareketle bilinçdışının derinliklerine inilmiş ve oradan hareketle edebi eserlerin oluşum süreci hakkında saptamalarda bulunulmuştur. Edebi eserde dile getirilenler bu yöntemle analiz edilmiştir. Bu analizlerde narsisizmin önemli bir yeri vardır. Günümüzde kişiliğin tespitinde kullanılan “narsisizm” adını Yunan mitolojisinde sudaki yansımasını görüncü o yansımaya, yani kendi kendine âşık olan, ona ulaşmak için suya düşüp boğulan genç ve yakışıklı Narkisos’tan alır. Kişinin kendisindeki eksikliklere karşı geliştirmiş olduğu bir tür savunma mekanizması olan narsisizm kişinin tüm ilgiyi kendisinde toplama gayesidir. Klasik narsist kişilik özellikleri, şiirlerde tefahür olarak karşımıza çıkmaktadır. Klasik şairlerin kendileri ile övünmelerini tefahür, temeddüh, enaniyet, benlik kavramlarını kullanarak ifade etmek mümkünse de söz konusu övünme olunca divan şairleri arasında Nef’î kadar ileri giden megaloman tavrını bu denli yüksek perdeden dile getiren olmamıştır. Şairin kendini tüm şairlerden üstün görmesi ve sanatıyla övünüp kendini dev aynasında görmesi, narsist kişiliğin en temel özelliklerindendir. Bu bağlamda fahriyeleriyle ön plana çıkan Nef’î, narsisizmin tüm özelliklerinin kendisinde tezahür ettiği bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kişilik bozukluğu olan narsisizmin Nef’î’nin şiirlerine yansımasının nedenlerini erken çocukluk dönemlerinde aramak gerekir. 17. yüzyıl şairi olan Nef’î’nin şiirleri her ne kadar psikanalizin ortaya çıkıp gelişmesinden önceki asırlarda yazılmış olsa bile bu şiirleri, narsisizmi baz alarak okumak ve tahlil etmek mümkündür.

Bu çalışmada Nef’î’nin şiirleri, psikanalizin çalışma alanı içerisinde yer alan “narsisizm” baz alınarak tahlil edilmesi amaçlanarak Nef’î’nin hayatından, kişiliğinden ve şiirlerinden hareketle narsist yönü ortaya konmaya çalışılacak ve tavırlarındaki tutarsızlığın psikolojik nedenleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nef’î, Şiir, Psikanaliz, Narsisizm.

ABSTRACT

Approaching literary works with a psychological viewpoint and analyzing these works with psychoanalytic method started with Freud and were developed by subsequent psychologists. With the help of psychoanalytic review method, the depth of unconscious has been reached based on artists’ lives, and determinations on the creation process of literary works have been made. What is depicted in literary works is analyzed with that method. Narcissism has an important role in these analyses. “Narcissism”, which is used for determining character today, is named after young and handsome Narkisos, who -in Greek mythology- falls in love with his reflection on water, that is himself, and falls into the water trying to reach it and drowns. Narcissism, a kind of defence mechanism that one develops against his/her insufficiency, is an aim of drawing the whole attention to himself/herself. The usual narcissist personality traits appear as boasting in poems. While it is possible to describe boastings of classic poets as boast, praise, egocentrism and ego, when it comes to boasting, no one among divan poets exceeded as much as Nef’î, expressing megalomaniac manner so high-pitched. The poet’s regarding himself superior to other poets, boasting about himself and being eaten up with pride are basic traits of his narcissist personality. In this regard, Nef’î, who comes into prominence with his fahriye works, appears as a character having all traits of narcissism. It is essential to look at his early childhood for the reasons of reflection of narcissism, a personality disorder, on Nef’î’s poems. Although the poems of Nef’î, a 17th century poet, were written centuries before the rise and development of psychoanalysis, it is possible to read and analyze these poems based on narcissism.

In this study, Nef’î’s narcissist side is going to be tried to be revealed by looking at Nef’î’s life, personality and poems, in an aim of analyzing his poems based on “narcissism”, which is included in the field of study of psychoanalysis, and the psychologic reasons of the incoherence in his style is going to be emphasized.

Keywords: Nef’î, Poem, Psychoanalysis, Narcissism.

* Bu çalışma, Atlas 5. International Congress On Social Sciences’te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Narsisizm terimi, güzelliğiyle nam salmış Yunan mitolojisindeki Narkisos'tan gelir. İnaniş'a göre genç ve yakışıklı olan Narkisos kendisine âşık olan birçok kişiyi kabul etmez. Nihayetinde Narkisos'a bir peri kızı da âşık olur. Narkisos'un aşkını küçümsediği peri kızı, Narkisos'un da aynı akıbeti yaşaması için bedduada bulunur. Bedduası Tanrıça Nemesis tarafından kabul edilir ve Narkisos karşılıksız aşkla cezalandırılır. Suda hayalini görerek kendisine âşık olur ve âşık olduğu nesneye kavuşmak isterken suya düşerek boğulur ve suya düştüğü yerde nergis çiçeği açar. Freud, bu hikâyeden hareketle insanın kendine olan hayranlığını narsisizm olarak tanımlamıştır (Freud, 2014: 343). Bu tanımlama Havelock Ellis, Nacke, Sadger, Kernberg, Kohut, Masterson, Morrison gibi psikologlarca da benimsenmiş ve bu alanda çalışmalar yürütülmüştür.

Freud'un, "*Narsisizm Üzerine Bir Giriş*" adlı makalesi bu alanda yapılan en önemli çalışma olarak kabul edilir. Bu makale narsisizmin psikanalizdeki yerini ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Freud narsisizm primer (birincil) ve sekonder (ikincil) narsisizm olarak ikiye ayırır. Primer (birincil) narsisizm çocuğun henüz dış nesnelere yönelmediği ve kendi *ben*'ini sevgi objesi yaptığı narsisizmdir ve bu normal karşılanır. Sekonder (ikincil) narsisizm ise olgunluk dönemlerinde dış objelere yönelen libido arzulanığı sevgi nesnelerini bulamayınca libido yeniden *ben*'e yönelir. Sekonder (ikincil) narsisizm, şizofren narsisizm olarak görülür (Freud, 2014: 343).

Narsist kişiliğe sahip olanlarda erken yaşlarda başlayan bir beğenilme ve iltifat bekleme eğilimi vardır. Empati kurmaktan yoksun olan bu bireylerde, kendini aşırı beğenme bir kişilik özelliği olmaya başlar. Kabiliyetlerini ve başarılarını abartılı övme, kendisini her şeyin merkezinde görme, kimsenin kendisini anlayamayacağını; ancak üstün durumda olanların kendisini anlayabileceğini, müthiş bir zekâyâ sahip olduğunu düşünme, hak ettiği değeri görmediği kanaatinde olma, ilişkilerinde kişisel menfaatleri için başkalarının kusurlarını açığa çıkarma, onları gülünç duruma düşürme ve onları itibarsızlaştırma bu karakterin en belirgin özelliklerindendir.

Narsisti kendisine âşık olan kişi olarak tanımlayabiliriz. Gregory Zilboorg, narsisizmi bireyin sevgi nesnesi olarak başkaları yerine sadece kendini seçtiğini bir zihin durumu olarak görüp narsistin içten içe kendine âşık olduğu kendi imajına hayranlık duyup kur yapabileceği bir ayna aradığı kanaatinde (Dönmez, 2016: 231). Narsizmi kişinin kendisini aşırı beğenmesi, kendisine hayran olması olarak değerlendirecek olursak bu kişiliğe sahip insanlarda gerçek sevginin olmadığını söyleyebiliriz. Narsist, sadece kendi kişiliğini önceler, değer verdiği tek şey kendisidir. Erich Fromm, narsist insanın gerçek olarak gördüğü tek alanın kendi kişiliği, ihtirasları, istekleri, bedeni olduğunu dile getirmiştir. Ona göre narsistin inandığı şey o inandığı için doğrudur ve kendinde kötü özellikler kötü olsa bile bunlar sırf kendi özellikleri olduğu için güzeldir. Narsistin dışındaki insanların ise tiksindirici bir yönü olup bu insanların bir değeri yoktur (Dönmez, 2016: 231).

Narsist kişiliğe sahip olan bireyler, sadece kendilerini merkeze koyarlar. Kişisel çıkarları için başkalarını kullanırlar. Kendilerini çok değerli gördüklerinden başkalarının da kendilerine bu değeri vermesini isterler. Kendileri dışında kalan her şeyin veya başkalarının ise bir değeri yoktur. Kendilerini sevmek yerine kendilerinden nefret ederler. Asıl sorunları sevilmemek değil, sevememektir. Kendilerinin sahip olmadıklarına sahip olanlara karşı yoğun bir kıskançlık duygusuna sahiptirler. Kendilerini kusursuz hissettikleri an başkalarının kendilerini kıskandığını düşünürler. Başkalarından sürekli iltifat beklerler. İlişkilerde baskın taraf her zaman narsist kişidir. Uzun süreli dostluklar yaşamakta sıkıntı yaşarlar ve onlar açısından yalnız kalmak zannedildiği kadar zor değildir. Kişisel çıkarları zarar görmeye başladığı andan itibaren şiddetli bir öfke yaşayan ve saldırgan davranışlar sergilemeye başlayan narsist, çoğu zaman akıllıca kararlar veremeyebilir. Bu durum, diğer insanlarla ilişkilerde ciddi sorunlar yaşanmasına sebep olur. Başkaları ile arasına aşılmaz setler çeken narsist birey, tek kişilik bir dünyada yaşamaya razıdır. Ona göre dünya sadece kendisinden ibarettir.

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından 2013'te yayımlanan “Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı”nda DSM-5 ölçeğinden hareketle narsist kişilik bozuklukları septomlarından en az beşini taşıyan kişilere narsistik kişilik bozukluğu teşhisinin konulabileceği belirtilir. Bu septomlar şöyle sıralanmaktadır:

1. Kendisinin önemine dair büyüklenmeci bir duyguya sahip olmak,
2. Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik veya ideal sevgi fantezileriyle meşgul olmak,
3. “Özel” olduğuna ve ancak özel veya üst düzey insanlar tarafından anlaşılabileceğine, onlarla ilişkide bulunması gerektiğine inanmak,
4. Aşırı hayranlık beklemek,
5. Hak sahibi olduğuna inanmak (özellikle ayrıcalıklı muamele görme veya beklentilerine otomatik olarak uyum gösterileceğine dair makûl olmayan beklentilere sahip olmak),
6. Kişilerarası ilişkilerde sömürücü olmak (amaçlarına ulaşmak için insanları kullanmak),
7. Empatiden yoksun olmak (diğerlerinin duyguları ve gereksinimlerini kabullenme veya paylaşmada gönülsüzlük),
8. Diğerlerine haset duymak veya diğerlerinin ona haset duyduklarına inanmak,
9. Kibirli ve küstah davranış veya tutumlar sergilemek şeklinde ifade edilmiştir (Eldoğan, 2016:2).

Yukarıda narsisizme dair belirlenen septomlardan hareketle Nefî'nin merkeze kendi “ben”i koyarak yazdığı şiirleri ele alındığında bu septomların çoğunun onda tezahür ettiği ve şairin narsist bir kişiliğe sahip olduğu görülecektir. Narsisizmin şairde tezahür etmesinde küçük yaşta babasının kendilerini terk etmesinin acı tecrübesiyle yüzleşmesinin önemli bir payı vardır. Zira Nefî daha küçük yaşta iken babasını Kırım hanına kaptırmak suretiyle büyük bir travma yaşamıştır. Şair, yaşam mücadelesinde kendi çabalarıyla ayakta kalmaya çalışmış, kendi şairlik yeteneğinin farkına varmış, bu yeteneği sayesinde var olmuş, elde ettiği tüm kazanımları kendi yetenekleriyle hak ettiğine inanmış olmalı ki hayatı boyunca kimseyi alttan almamış, aksine herkese tepeden bakmıştır. Korunmasız ve yardıma muhtaç bir durumda kalan şair, bu yönünü bastırmak için megaloman tavırlar geliştirmiştir. Kendi kusursuzluğuna fazlasıyla inanan şair, başkalarının kusurlarını ortaya çıkarmak suretiyle egosunu tatmin etmiştir. Kendisindeki eksikliklerin farkında olan Nefî, büyüklenmeci bir tavır sergilemediği zaman kusurlarının ortaya çıkmasından endişe eder. Nefî hayatı boyunca bu endişe dolayısıyla şişik egosunun gereği olan büyüklenmeci tavrı sürdürmüştür. Ayakta kalabilmek için adeta daha da kibirlenmiştir. Bu bağlamda bir otorite figürü olan babanın varlığının Nefî tarafından kabul edilmemiş olmasının şairin narsist kişiliğinin gelişiminde önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Kibirli olmak, etrafa saldırmayı alışkanlık haline getirmek, empatiden yoksun olmak, başkalarının kötü yönlerini teşhir etmeye çalışmak, benlik algısının aşırı bir şekilde yüceltilmesi, kişinin sadece kendisine odaklanması, başkaları ile olan ilişkilere önem verilmemesi, çok yüksek bir öz güvene sahip olmak Nefî'nin narsist kişiliğinin en önemli özelliklerindendir. Nefî'de narsist kişiliğinin oluşmasında bilinçaltı birikimleri, sosyal çevre, sosyal bilinç, toplumsal faktörler ve dinamiklerin önemli bir yeri vardır. Bu etkenler, şairin kişiliğini oluşturduğu gibi, şairin poetikasını ve şiir yazma nedenlerini de oluşturur. Eser oluşturma süreci, her ne kadar sanatsal dehanın, içsel huzursuzluğun ürünü olsa da bu süreç, içinde bir şekilde şişik bir egoyu, megaloman ve narsistik bir kişiliği de barındırır (Bozkurt ve Bezenmiş, 2019: 623). Bu durum şairin kişiliğinin oluşumunda etkili olan faktörleri göz önüne serdiği gibi eser oluşturma sürecinde devreye giren narsistik unsurlara dikkat çekmesi açısından da önemlidir.

Tuba Işınsoy İsen'in Karen Horney'den yaptığı şu alıntı bize Nefî'nin şiirlerinde görülen şişik egonun ve büyüklenmeci tavrın nedenlerini ortaya koyar.

“Narsistik olarak tanımlanabilecek olgular arasında kibir, bencillik, prestij ve hayranlık özlemi, bir sevilme arzusu ve bununla birlikte başkalarını sevmeye yetisinden yoksunluk, insanlardan uzaklaşma, normal özsaygı, idealler, yaratıcı arzular, sağlığa, görünüme, zihinsel (entelektüel) becerilere yönelik kaygılı bir ilgi gibi özellikler sayılabilir. Yazarın belirttiği bu narsistik olguları, divan şairlerinin fahriyye yazarken içinde bulundukları psikolojik durum ile bağdaştırmak ve bütün şairler için bu konuda bir genellemeye gitmek elbette ki doğru değildir. Ancak, bu tanım içinde yer alan bazı olguların, aslında divan şairlerinin farkında olmadan ortaya koyduğu tavırlar olduğu, fahriyelerdeki övgü kalıplarından gözlemlenmektedir.” (İşinsu İsen, 2002: 20)

Nef’î’nin şiirlerinde kendi “ben”ine yapılan aşırı göndermeler klasik şiirin fahriye geleneğinin bir tezahürü gibi görünse de Nef’î’deki bu durumu normal bir ruh halinin dışı vurumu olarak görmek mümkün değildir. Psikanalitik yöntemle Nef’î’nin şiirlerine bakıldığında şairde narsistik olguların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Nef’î’nin narsist özellikler taşıyan beyitlerine gazellerinmakta beyitlerinde, kasidelerin fahriyelerinde, mesnevilerin ise hatimelerinde rastlanmakla beraber şairin kasidelerde doğrudan övgüye geçtiği şiirleri de vardır. “Kasidelerinde Enverî, Hafız, Hâkânî, Örfî-i Şirazî, Feyzî-i Hindî gibi İran edebiyatının şairleriyle kendisini mukayese eden ve kendisini onlardan üstün gören” (Ocak, 2002: 64) Nef’î, övünmelerini diğer şairlerden farklı olarak çok mübalağalı yapar. Nef’î’deki övünme tutkusunu göstermek üzere şairin bütün şiirlerini okumaya gerek olmadığını dile getiren İsmail Ünver’e göre şiirin edebi değer taşıdığına inanan her şair övünür, övünmeye de hakkı vardır. Fakat bu konuda Nef’î kadar ileri gideni görülmemiştir (Ünver, 1991:61). Bu aşırı abartma, Nef’î’nin kişilik özellikleri bilindiğinden çok yadırganmaz ve hatta okuyucular tarafından takdir bile görür. Kendini aşırı beğenmenin bir tezahürü olan fahriyeleri, şairin megaloman bakış açısını en iyi aksettiren şiirler olarak görülebilir.

2. NEF’Î’NİN ŞİİRLERİNDE NARSİSİZMİN TEZAHÜRLERİ

Nef’î’nin babasının küçük yaşta iken Kırım hanına nedim olması henüz gelişim çağındaki bir çocuğun, ruhi ve bedeni manada sağlıklı bir gelişim gösterememesine, en temel insani ihtiyaçlarının karşılanamamasına yol açmış ve küçük yaşta şairin hayal kırıklığı yaşamasına ve menfi duygulara kapılmasına sebebiyet vermiştir. Bir bey ailesinden gelen şairin, babasının kendilerini terk etmesinden sonra yoksul bir yaşam sürdüğü anlaşılmaktadır. Dış dünyaya daha bu yaşta küsen ve hayatın acımasızlığı ile karşılaşan şair, en temel insani ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlanmış, kendi iç dünyasında farklı tepkiler geliştirmiştir. Küçük yaştan itibaren kendi ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalan Nef’î’de dış dünyaya karşı aşırı bir güvensizlik meydana gelmiş, kendi kendine yetmeye çalışan ve bunu başarabilen şairde şişik bir ego gelişmiştir. Şairde bu kişiliğin oluşmasında ailesinin bu ihmalkâr tavırlarının önemli bir etkisi vardır. Zira narsisizm ebeveynlerin reddinin, tutarsız uygulamalarının ve kendi ihtiyaçlarını karşılamak için çocukların kullanıldığı aile ortamında geliştiği ifade edilmektedir. Bazen bir ebeveyn çocuklarını ihmal edip küçümserken kendi ihtiyaçlarına uygun durumlarda ise özenli hatta aşırı ilgili olabilmektedir. Narsisizm çocuğun soğuk ve reddedici ebeveyni karşısında savunmaya geçerek kendi benliğini yüceltmesiyle telafi edici bir işlev gösterebilmektedir (Demirci ve Ekşi, 2017: 39). Bu bağlamda şair, özellikle babasının genelde ailesine özelde de kendisine karşı olumsuz tutumunu ve kendilerini terk etmesi sonunda yaşadığı içler acısı durumu şöyle izah eder:

Sa’âdet ile nedîm olalı peder Hân’a

Ne mercüme görür oldı gözüm ne tarhâna¹ (SK: 1/1)

Nef’î’nin babasına karşı geliştirdiği bu tepkisel tavır, narsist kişiliğin temel özelliklerindendir. Zira Narsist bireyler, hoşlarına gitmeyen bir durum ile karşılaştıklarında, kendilerine bir tehdit

¹ Bu çalışmada Sihâm-ı Kazâ’dan alınan beyitler için: Başdaş, C. (2018) Sihâm-ı Kazâ, Kriter Yayınları, İstanbul. esas alınmıştır. Sihâm-ı Kazâ: SK şeklinde kısaltılmış, manzume ve beyit numarası verilmiştir.

yöneldiğine inandıklarında korunmak içgüdüleriyle bir savunma mekanizması geliştirerek aşırı tepki göstermek suretiyle, içlerini döküp boşalma/rahatlama yolunu seçebilmektedirler. Bu aşırı tepki bazen kontrol edilemeyen bir öfkeye bazen de saldırganlığa/küfür etmeye kadar varabilmektedir. Aslında bu aşırı tepkiyi verirken farkında olarak veya olmayarak tehlikelerden korunmak adına bir öz savunma refleksi geliştirip kendilerini o şekilde ifade ederler. Aşağıdaki beyitte şair, kendisiyle mana ilminde tartışmaya giren ve kendisini eleştirenlere karşı yaratılışındaki belaların yeterli olacağını söyleyerek kendisine sataşanların gün yüzü görmeyeceğini ifade eder:

Kimdür benümle fenn-i me'ânide bahs eden

Bilsün ki ana hamle-i tab'um belâ yeter (SK: 16/1)

Nef'î kendisi gibi sihirbaz bir şairle savaşa tutuşmanın rakiplerine başarı getirmeyeceğini aksine böyle bir söz savaşının sonunda bir sihre benzeyen sözleri ile büyücünün askerine benzeyen rakiplerinin mağlup olacaklarını söyleyerek bir savunma refleksi geliştirir:

Girdiler bir şâ'ir-i sâhirle cenge 'âkibet

Leşker-i cādû gibi sihr ile mağlûb oldılar (SK: 72/2)

Nef'î'nin rakiplerine karşı takındığı bu tavır, onun kendisini aşırı derecede beğenmesinden kaynaklanır. Narsistik kişilik bozukluğuna sahip kişilerin temel özelliği olan bu tavır, kişinin kendisini fiziksel ve ruhsal yönden aşırı beğenmesine, üstün görmesine, sürekli beğeni, ilgi ve onay beklemesine; gittiği her yerde hemen özel ilgi göreceği düşüncesine kapılmasına, üstün bir yeri hak ettiğine inanmasına neden olur. En güzel, en yakışıklı, en başarılı, en parlak kişi odur ya da o olacaktır. Böylesine yoğun narsistik beklentiler içinde hayal kırıklıkları ve incinmeler de o denli sık olabilir. Bireyin benlik saygısı, dışardan gelecek ilgi, beğeni, onaylarla beslenmektedir. Söz konusu kişiler eleştiriye dayanamazlar ve sürekli övgü beklerler (Karaaziz ve Erdem Atak, 2013: 50). Bu anlamda narsist kişiliğe sahip bireylerin görüşü ve davranışı hep bunları elde etmeye yöneliktir. Narsist bir kişiliğe sahip olan Nef'î, şiirlerinde kendisini aşırı bir şekilde beğenir ve herkesten üstün olduğunu dile getirmekten çekinmez. Kendisini şairlerin en üstünde gören şair beklediği ve hak ettiğini düşündüğü iltifatı göremeyince ve üstüne üstlük saldırılara maruz kalınca haset, kırgınlık ve kızgınlık hisleriyle hırçınlaşır:

Ne bilir kadrimi erbâb-ı ma'ânî vü beyân

Sözümü Ârifillâh eder ancak tefsir² (K: 40/46)

Ben şâ'ir-i mu'ciz-dem-i ilhâm-ı tırâzım

Bilmezse n'la kadrimi mollâ-yı zamâne (K: 42/34)

Kadrim ammâ ki bilip münkir olan ehl-i hased

Her ne derse ko desin çekmezsın aslâ ana gam (K: 51/48)

Kadrim n'la bilmezse yârân-ı suhan-perver

Ehl-i dile tab' ehli bîgâne değil mi yâ (G: 6/6)

Şairin hemen hemen tüm şiirlerinde bu ruh halinin emarelerini görmek mümkündür. Bu ruh hali eserlerinden taşmış günlük yaşantısının bir parçası haline gelmiştir. İlişkilerini belirleyen bu bakış

² Bu çalışmada Nef'î Divânı'ndan alınan beyitler için: Akkuş, M. (1993). Nef'î Divânı, Akçağ Yayınları, Ankara. esas alınmıştır. Kaside: K, Gazel: G, Kıt'a-i Kebire: KK şeklinde kısaltılmış manzume ve beyit numarası verilmiştir.

açısı olmuştur. Şairlik yeteneğinin kendisinde doğuştan var olduğunu ve kendisini erişilmesi imkânsız bir noktada gören şair, aşırı bir özgüven sahibidir. Şiirlerinde de bunu dile getirmekte bir beis görmez:

Enverî-i rûzgârım nokta-ı pergâr-ı gayb

Gûy-ı hûrşîd-i zamîr-i gayb-dânımdır benim (K: 13/9)

Hem kasîde hem gazel bir tâze vâdîdir bu kim

İhtirâ-ı hâme-i mu'ciz-beyânımdır benim (K: 13/39)

Kabiliyetleri ile kendi devrinde hak edilmiş bir şöhrete ulaşan şair devrinin en büyük şairi unvanını almıştır. Bu üstünlük duygusu şairin egosunun daha da şişmesine neden olmuştur. Söz söyleme noktasında oldukça mahir olan şair kelimelerle adeta oynar, kelimelerin tüm manalarından faydalanmaya çalışır. Söz söylemedeki bu hüneri onu rakipsiz kılmıştır.

2.1.Nef'î'nin Şiirlerinin Narsistik Yönü

Nef'î Dîvânı'nın ilk kasidesi “sözüm” redifli 45 beyitlik bir “naat”tır. Bu naatin ilk otuz beyitlik nasib kısmı fahriye özelliği taşımaktadır. Nef'î bu kısımda kendi sözleri ve şairliği ile abartılı bir şekilde övünür. Kendisiyle meşgul, narsist karakter özelliğini ön plana çıkarır. Geriye kalan on beş beyitte ise Hz. Peygamber'imiz övülür. Şair aşağıdaki beyitte kendi sözünü gizlilik sırlarının ipucunun düğümü olarak görür. Bilindiği üzere tespihte imame bir düğüm ile tüm tespih tanelerini bir arada tutar, bunların dağılmasını engeller. Nef'î, kendi sözlerini tüm sözlerin ve şiirlerin başı olarak görür. Bu düğüm çözülürse tüm sırlar dağılır. Haliyle kendisi de tüm şairlerin başı olma özelliğine sahiptir ki bu da onun diğer şairlere üstün olduğunu gösterir. Devamında şair yine kendi sözünü Fatiha (Sebal Mesânî) suresinin incisinin dizildiği tespihin ipi olarak değerlendirir. Şair, Fatiha suresinin ayetleri için inci tanesi benzetmesini kullanır. Fatiha suresinin dizildiği tespihin ipi Kur'an-ı Kerim'dir. Şair sözünü bu incilerin dizildiği ipe benzeterek kendi sözlerine ilahi bir özellik vermektedir. Tüm sırların öğrenilebilmesinin yolunun kendi sözlerinin anlaşılmasıyla mümkün olabileceğini belirtir. Nasıl ki Kur'an-ı Kerim'in tüm sırları Fatiha suresinde gizliyse şair kendi sözlerinde ilahi sırların cevaplarının mevcut olduğunu söyleyerek şiirlerinin önemine dikkat çekmektedir.

Ukde-i ser-rîşte-i râz-ı nihânîdir sözüm

Silk-i tesbîh-i dür-i seb'a'l-mesânîdir sözüm (K: 1/1)

“Sözüm” redifli “naat”ın birinci beytinde kendi sözlerine bir kutsiyet atfeden şair, şiirin devamında kendi sözlerini bir mücevhere benzetir. Cevher, değerli taş, gizli iken ortaya çıkan sırlar manasında kullanılabildiği gibi, cennetin de cevher ile dolu oluşu zaman zaman şiirlerde kullanılır (Pala, 1999:85). Daha önce yazılan hiçbir şiiri beğenmeyen şair, dünyanın hiçbir yerinde kendi sözüne benzeyen bir söze rastlanamayacağını belirtir. Cennetin cevherlerle dolu olduğu düşünüldüğünde neden bu dünyada buna benzer bir sözün olmadığı daha iyi anlaşılacaktır. Âlemde kendi sözüne benzer bir söz olmadığına göre kendisi gibi bir şaire rast gelmek de mümkün olmayacaktır. Şair, kendi sözünü zamana gayb âleminde getirilen bir armağan olarak görür. Nef'î sözün gayb âleminde gelmesini Allah'ın kendisine bir armağanı olarak görür. Görünmeyen âlemden gelen söz peygamberlere gönderilen vahiylerdir. Şair de vahiy benzeyen; ama adına ilham denilen ve bilinmeyen bir yerden gelen ses ile şiirlerini yazar. Nasıl ki vahiy kutsalsa kendi şiiri de kutsaldır. Bu beyitte şairliği peygamberliğe yakın gören bir anlayışın tezahürlerini görmek mümkündür. Nef'î kendi şiirini okuyanların ilahi sırlara vakıf olacağını belirtir. Başka şairlerin kendi şiirinden faydalanmasını ve bu şiiri onlara armağan ettiğini dile getirerek bu alanda örnek alınması gereken kişinin kendisi olması gerektiğini belirtir:

Bir güherdir ki nazîrin görmemiştir rûzgâr

Rûzgâra âlem-i gayb armağanıdır sözüm (K: 1/2)

“Sözüm” redifli “naat”ın üçüncü beytinde şair sıklıkla yaptığı bir şey yapar: Fahriye içerisinde hiciv yapmak. Şair, kendi devrinde insanların onun iyiliğinin farkına varıp varmamalarının çok da önemli olmadığını dile getirmiş olmakla beraber esasında bundan hoşnut değildir. Kendi devrinde yaşayanların iyiliklerinin farkına varmasını ister. İhsanda bulunmak büyüklere has bir özelliktir. Şair burada kendisini önemli bir yerde konumlandırarak ihsanda bulunduğunu ve herkesten büyük olduğunu söylemek istemiştir. Kendi sözünün bu âleme ölümsüz hayatın bolluğunu, bereketini vereceğini söyleyen Nef’î bu sayede şiirlerinin sonsuza kadar yaşayacağını belirterek müthiş bir egoya sahip olduğunu ortaya koymuştur:

Rûzgâr ihsânımı bilmiş benüm yâ bilmemiş

Âleme feyz-i hayât-ı câvidânîdir sözüm (K: 1/3)

Nef’î kendi şiirini tüm dünyayı aydınlatan bir mücevhere benzetir. Kendisinden önce tüm âlemin karanlıkta olduğunu, iyi bir şair yetiştiremediğini, kendisinin gelmesiyle karanlıktan aydınlığa ulaşıldığını ve tüm hakikatlerin ortaya çıktığını anlatır. Şirinin mücevherler kadar değerli olduğunu, az bulunduğunu ve bu yüzden kıymetinin bilinmesi gerektiğini ifade eder. Şair, mücevhere benzettiği şiirinin şahların tacının süsü olduğu benzetmesini yaparak sözlerin padişahlar tarafından bile baş tacı edildiği anlayışını ortaya koymaya çalışır. Şahların bile baş tacı ettiği şiirin üstüne şiir söylenemeyeceğine göre Nef’î’nin de üstünde bir şair olamayacaktır:

Gevher-i nazm-ı âlem-efrûzum

Şehlerün zîver-i külâhıdur (KK: 1/7)

Nef’î kendisini yaradılış itibariyle gazel söyleme konusunda mahir gördüğünden herkesin bunu kabul ettiğini ve bu yeteneğin sonradan kazanılamayacağını bu meziyetin Allah’ın bir lütfu olduğunu söyler. Dolayısıyla yaradılış itibariyle böyle bir yeteneğe sahip olmayanların çabası beyhudedir. Kendisinin gazel yazmasından sonra bu alanda söylenebilecek söz kalmamıştır. Şairin birçok beytinde dile getirdiği gibi kendisinin ortaya çıkmasından sonra kendisinden önce yazılan tüm şiirlerin önemini yitirdiğini söyleyerek diğer şairlerin köşeye çekilmesi, kalemını susturması ve şiir saltanatının tahtına kendisinin oturması gerektiğini ifade ederek benlik algısını en üst seviyeye çıkarmıştır:

Gazelde kuvvet-i tab’ın bilindi el-hak ey Nef’î

Ne bu vâdide söz mümkün ne bir böyle gazel derler (G: 43/5)

Şair kendi gönlünü, yani içinden geçen sözleri, şiir dünyasının başpehlivanı olarak görür. Şiir meydanının herkese açık olduğunu söyleyip kendi şiirine güvenenin gelip kendisiyle güreşmesini isteyerek diğer şairlere meydan okur. Gür sesli edasıyla yiğitçe meydan okuyan şair, kendinden o kadar emindir ki şiir vadisinde rakipsiz olduğunu söyler. Başarı ve yeteneklerini abartan şair, başkalarını hep başarısız kişiler olarak görür. Başka şairlerin kendi karşısına çıkmaya cesaret bile edemeyeceğinden emindir:

Dil küştî-gîr-i arsa-i nazm oldu Nef’îyâ

Tutsun anınla kuvvet-i tab’ı olan güreş (G: 60/5)

Nef’î, şiir tarzlarına söz yok diyerek Urfî ve Hafız’ın şairliğini övüyormuş gibi görünse de “benim sözüm şiir alanında en önde gidendir” diyerek esasında kendi şairliğiyle övünmektedir. Kendisinin özel ve eşsiz biri olduğuna, sadece diğer özel ve yüksek düzey insanlarla ilişki kurabileceğine inanır:

Nef'î ne söz edâsına Urfî vü Hâfız'ın

Ammâ benim ser-âmed ü mümtâzdır sözüüm (G: 78/7)

Nef'î'nin doğrudan doğruya kendi şiiri ile övündüğü, kibirlendiği ve bunu dile getirmekten imtina etmediği aşağıdaki beyitte, kendi sanatının üstünlüğünden emin bir şairin gür ve tok sesi vardır. Her ihtimale karşı kendi şiirlerinin değeri karşısında bir aldanma yaşayabileceği gerçeğini göz ardı etmemesine rağmen sözlerine bakıldığında şiirlerinin manasız olmadığı ve kibirlenmekte haklı olduğunu ifade etmiştir:

Husrevâ bu fende ger garrâlanırsam gör sözüüm

Lâf-ı bî-ma'nâ mıdır yâ bir kavi da'vâ mıdır (K: 7/32)

Nef'î, Anadolu'nun baştan başa kendi şiirleriyle dolduğunu başka şiirlere gerek kalmadığını söyleyerek kendi şöhretine vurgu yapar. Şair kendisini Feyzî'ye, şiir yazdığı coğrafyayı ise Hindistan'a benzeterek kendisinin en büyük şairlerden olduğunu söyleyip ona göre şiirden söz edilecekse Hindistan'a değil de kendi şiirleriyle dolu Anadolu'ya bakılmalıdır. Zira kendi şairliğinden sonra Sebk-î Hindî veya Sebk-î Irâkî gibi tarzların bir ehemmiyetinin kalmadığını kendi tarzının şiir dünyasına hâkim olduğunu belirtir:

Mülk-i Rûmu ol kadar tutdu sevâdî şî'rimin

Feyzî'yim gûyâ ben ol Hindûstânımdır benim (K: 13/7)

2.2.Nef'î'nin Şairliğinin Narsistik Yönü

Nef'î'de narsistliğin tezahürlerini şairlik vurgusunda da bulmaktayız. Şair gerek kasidelerinde gerekse gazellerinde şairliği üzerinden kendini övmekte ve üstünlüğünü dile getirmektedir. Sadrazam İlyas Paşa'yı överken bunu açık bir şekilde görmekteyiz. Şair, kasidesinde İlyas Paşa'yı över gibi görünse de aslında övdüğü kendisidir. Şair, paşaya “*benim gibi büyük bir şairin memduhunun sen olmasına şaşırılmamak gerekir*” diyerek paşanın büyüklüğü üzerinden kendisini mükemmel ve eşsiz bir şair olarak tanımlar. Şaire göre İlyas Paşa o kadar büyük biridir ki kendisini ancak Nef'î gibi büyük bir şair övmelidir:

Benim gibi senâ-hânın sen olsan n'ola memdûhu

Ki zâtın gibi tab'im dahi bî-mânend ü hemtâdır (K: 48/52)

Nef'î kendisini peygamberlerden ve evliyadan sonra herkesten üstün olarak görebilecek kadar kibir sahibidir. Bu öyle bir tekebbürdür ki dünyadaki tüm makam, mevki, mal, mülk sahiplerinin zenginliği geçici iken şiirleri ile ölümsüzlüğe kavuşan şairin şöhreti tıpkı peygamberler ve evliyalar gibi dünya var oldukça devam edecektir. Dolayısıyla padişahların da bu kadar böbürlenmesine gerek yoktur. Şairin bu tavrı, Mustafa İsmail Dönmez'e göre şairin “*ben*”ini odağa alarak yazdığı şiirlerinde bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde kullandığı göstergeler, psikanalitik çerçevede değerlendirildiğinde aslında narsistik bir benlik gösterisidir (Dönmez, 2016: 230). Şairin aşağıdaki beyitlerinde dile getirdiği görüşler, narsistik bir benliğe sahip olan Nef'î'nin şişik egosunu göstermesi açısından önemlidir. Nef'î'ye göre şairler olmasaydı büyük bir zenginlik ile dünyaya gelip giden padişahları kimse hatırlamayacaktır. Şaire göre Kanunî Sultan Süleyman vefat etmiş olmasına rağmen ismi halen biliniyorsa ve kıyamete kadar da bilinecekse bunu kesinlikle Sultanu's-suarâ Bâkî'ye borçludur. Bâkî, ölümsüzlük suyuna benzeyen şiirleriyle Sultan Süleyman'ı yüceltmemiş olsaydı Kanunî'nin adı yaşamayacaktı, diyerek şairliğin önemine vurgu yapmış ve şairliği padişahlığın üstünde görmüştür:

Kim bilirdi şu'arâ olmasa ger sâbıkda

Dehre devletle gelip yine giden şâhânı

Haşre dek âb-ı hayât-ı suhan-ı Bâkî'dir

Andırıp zinde kılan nâm-ı Süleymân Hânı (K: 4/41, 42)

Şair aşağıdaki beyitte kendisini 14. asrın ünlü İran şairlerinden Hoca Abdullah Vassâf-î Şirazî'ye benzetir. Şair, Vassâf'ı övüyormuş gibi görünse de esasında kendisini muhteşem bir şair olarak nitelirmektedir. Cemşid azametli padişah diyerek padişahı öven şair, kendi kasidelerinin padişahlara şan verdiğini ve padişahların şöhretlerini ona borçlu olduklarını söyleyerek şairliğin önemini belirtmiştir:

Vassâf-ı Muhteşem suhanem ki kasâ'idim

Şâhân-ı Cem-şükûh-ı cihân-bâna şân verir (K: 5/7)

Nef'î, şairlikte kendisini devrin en büyük şairi olarak nitelendirir. Arap ve Fars şairlerin bile kendisiyle boy ölçüşmeyeceğini söyler. Nef'î'nin bu tefahürü boş bir övünme olmayıp şiirleri göz önünde bulundurulduğunda onu haklı çıkarabileceği görülecektir. Narsist tanılarda kullanılan "eşsiz, özel, üstün, takdir edilen, tapınılan, mükemmel ve yetkin olma hissi" (Masterson, 2008: 102) Nef'î'nin şiirlerinde sıklıkla görülen bir durumdur. Kendisini yaşadığı çağın en üstünü olarak değerlendiren şairin bu bakış açısı kendi halet-i ruhiyyesini gözler önüne sermesi açısından manidardır. Nef'î Divanı'nın dördüncü kasidesi olan "Der Medhi Sultân Ahmed Hân" adlı kasidesinde Muhteşem Kâşânî'nin kendisini kışkandığını, Hassân adlı şairi, şair olarak görmeyenlerin kendi şiirini beğendiğini, kendi şiirlerini üstün kabul ettiklerini, Hakanî'nin Nef'î'nin şiirlerini gördükten sonra bir daha şiir yazmadığını söyledikten sonra kendi şairlik yönünü yüceltmıştır. Âlemin en güzel şiir yazanı benim diyerek içindeki narsist kişiliği dışa yansıtmıştır:

Sözlerim oldu hased-kerde-i yarân-ı Irâk

Belki reşk-i sühen-i Muhteşem-i Kâşânî

Iztırârî eder eş'ârıma şimdi tahsîn

Söze geldikçe kabûl eylemeyen Hassân'ı

Nice üstâd-ı suhan-güstere oldum gâlib

Ki bulunmaz arasan her birinin akrânı

Kimisi kâ'il olup hakka sözüm etdi kabûl

Etmeyen dahi koyup dav'î-i bî-burhânı

İşidip sıyt u sadâ-yı suhanım oldu hamûş

Gûşuna girmez iken debdebe-i Hâkânî (K: 4/47, 51)

Kendisi ortaya çıktıktan sonra anlayışı tam olan ve şiirden anlayan herkesin bunu ikrar ettiğini söylemiştir. Bütün şairlerin susarak köşelerine çekilmeleri ve Nef'î'nin büyüklüğünü kabul etmeleri şairin kendisini nerede konumlandığını tespit etmek açısından önemlidir:

Hâsılı şimdi benim nâdire-senc-i âlem

Eder ikrâr buna kâmil olan iz'ânı (K: 4/52)

Nef'î'nin şiirlerinde tezahür eden büyükleme, başarısını abartılı dille ifade etme, kendini üstün görme hissinin narsisizmin tezahüründen başka bir izahı yoktur. Ayrıca narsistik eğilimi olan şair, başkalarının kendine hayran olması konusunda aşırı bağımlılık gösterilebilmektedir (Demirci ve Ekşi, 2017: 39). Şair, kendisine duyulan ve duyulması gereken hayranlık konusunda aşırı hassas bir tutum sergileyip megaloman bir tavır sergiler. Nef'î kendisini en üstün olarak konumlandırıp başkalarının da kendisini bu şekilde nitelendirip kendisine hak ettiği değeri vermelerini ister. Bu değeri göremeyip, üstüne bir de eleştiriye, itirazlara, hakaretlere maruz kalan şair, bunlara tahammül edemediği gibi, en ağır sözlerle muhatabıyla kavgaya tutuşur; onu alt edebilmek için sözün tüm hünerlerini sergiler. Kelimelerin tüm imkânlarından faydalanan şair, sözünün kılıcını ve oklarını düşmanına saplamaktan büyük bir keyif alır. Şiir alanındaki rakiplerini düşman olarak niteleyen şair, böylelikle diğer şairlere karşı beslediği hasımane duyguları dile getirir. Narsist insanların kendileri dışında kimseyi beğenmemelerini ve onlara karşı düşmanlık beslemeleri şairin kişiliği haline gelmiştir. Şiir dünyasını savaş meydanına benzeten şair, kendisini kılıç dilli Nef'î olarak niteleyip saldırgan tavırlar sergilemekten asla çekinmeyeceğini belirtir:

Ammâ yine hasm-efken-i meydân-ı tahayyül

Her ma'rekede Nef'î-i şemşîr-zebândır (K: 10/52)

Şair kasidelerin fahriye bölümünde kendisini abartılı bir şekilde över. Fahriye bölümünde şairin kendini övmesinin diğer bir yorumu da övülen açısından düşünüldüğünde anlam kazanabilir. Şair, şiirinde kendini ne kadar yüceltirse şiirde övdüğü kişi de o oranda değer kazanacaktır (İşinsu İsen, 2002: 15). Nef'î'nin şiirlerinde adı sıklıkla geçen Hâkânî İran'ın en büyük şairlerindendir. Şair, Sultan Osman için yazdığı bu kasidede sultana Hâkânî'den bile üstün olan bir şairi bulunduğu için mutlu olması gerektiğini söyler. Bu öyle bir şairdir ki padişahın ününü tüm dünyaya duyurur, ününe ün katar. Görünürde padişah övülüyormuş gibi görünse de esasında Nef'î kendisini İran'ın en önemli şairinden bile üstün görerek över:

Sa'âdetle sen ol Hâkân-ı âlişân-ı devrânsın

Ki var devrinde Hâkânî'den a'lâ bir senâ-h'ânî (K: 12/35)

Şair, şiirlerinde kendisini meşhur şairlerle mukayese ederken kendisini ön plana çıkarıp başkalarının kendisi hakkında ne düşündüğünü de önemser. Önemli olan kendisinin ne olduğu değil, nasıl görüldüğüdür. Bu yüzden Nef'î'nin zihni sürekli kendisiyle ve başkalarının kendisiyle ilgili görüşleriyle meşguldür. Nef'î kendisindeki şairlik istidatından öylesine emindir ki İran'ın yetiştirdiği ve dünya çapında üne sahip şairlerinden olan Vassâf, Firdevsî ve Hâkânî'den daha üstün olduğunu, kaside konusunda kimsenin kendisiyle boy ölçüşmeyeceğini belirtir. Kendi sözlerine mucizevi sözler nazarıyla bakan şair, bu özelliğiyle diğer şairlerden üstün olduğunu dile getirerek bunu aşağıdaki beyitlerde şöyle izah eder:

Ben ol Vassâf-ı ahdım ki gelince medh ü evsâfa

Benimle hem-zebân olmaz ne Firdevsî ne Hâkânî

Ne Vassâf'ım ne Firdevsî o mu'ciz-gûy-ı ma'nâyum

Ki ta'bîrimle sûret kesp eder ahvâl-ı vicdânî (K: 12/36, 37)

Sanatçı kişiliğinin büyüklüğü sebebiyle şairin benlik algılaması en üst seviyededir. Bu benlik algılaması beraberinde çok yüksek bir egoyu getirmektedir. Metin Akkuş, şairle ilgili değerlendirmede bulunurken Nef'î'nin kendisi dışında çok az şairi beğendiğini, diğerlerini ise şair olarak bile görmediğini ifade eder (Akkuş 2006: 523). Bu yüzden şair, bu tavrını padişah övgüsünde bile sürdürür ve padişahı; ancak kendisi gibi büyük bir şair övebileceğini söyler. Nef'î, Sultan Osman'ı övmek için kendisindeki şairlik hünerlerinin tamamını kullandığını, hatta büyücü

hünerlerini bile gösterdiğini; ama Allah'ın padişahı kimsenin hayal bile edemeyeceği bir mükemmellikte yarattığını söyleyerek kendisi gibi büyük bir şairin bile onu methedemeyeceğini belirtir:

Sihir ederdim medhine geldikçe ammâ n'eyleyim

Eylemiş Hakk vasfını kayd-ı tasavvurdan beri (K: 15/39)

Dikkat edilirse şair burada kendi şairliğine sihir, büyücülük vasfı kandırmaktadır. Sihir; büyü, efsun manalarına gelir. Olağanüstü bir özelliktir. Büyü bir öğrenim gerektirir. Büyüyü ilk kez öğreten ise Harut ve Marut adlı iki melektir (Pala, 1999: 53). Görüldüğü gibi şair, kendi yeteneğine tanrısal bir kutsiyet atfetmekte, şiirin kendisine ilahi kattan mucizevi bir şekilde ilham edildiğini anlatmak istemektedir. Bu beyitte amaç her ne kadar padişahı övmek gibi görünse de asıl amaç, şairin kendi şairlik yeteneğini övmesidir. Nef'î kendi şiirine bir kutsiyet atfederek diğer şairlerden ayrıldığını ve onlardan üstün olduğu, şairliğin çalışarak değil ilahi yollardan elde edilebileceğini belirterek bu özelliğin diğer şairlerde olamayacağını belirtmek istemiştir. Ancak en iyi şair olduğundan hak ettiği değeri göreceğine olan inancından başkalarını beğenmeyip tüm dikkatleri üzerinde toplama gayesindedir. Başkalarını kendisinden daha aşağıda konumlandıran Nef'î, kendisini şiirlerinde durmadan yüceltir. Hiçbir zaman yüksek devlet memurluğunda gözü olmayan, sıradan memurluklara razı olan şairin bu egosu tamamıyla kendi şairlik yeteneklerini başkalarının çok çok üstünde gören bir anlayıştan kaynaklanmaktadır. Nef'î kendisini şiir alanında ve sözü bağlama anlamında en büyük fikir adamı ve hayal dünyasının filozofu olarak görür:

Belki kânûn-ı suhande hall ü akd-ı nüktede

Hikmet-i fikr ü hayâlin feylesof-ı ekberi (K: 15/43)

Nef'î, kendi kalemini yüzbinlerce mucize gösteren bir nesne olarak görür. Kendi sanatına ilahi bir anlam yüklemek isteyen şair, burada peygamberlere has olan mucize kelimesini kullanır ki kendisinde bu özelliğin olduğunu söyleyerek kendisini peygamberlik mertebesine yükseltmek suretiyle müthiş bir enaniyet özelliği sergiler. Şair, kalemini Hz. Musa'nın asasına, mürekkebi ise o asanın yılanı dönüşmesine benzeterak şiirine mucize benzetmesi yapar. Nasıl ki Hz. Musa'nın yılanı dönüşen asası tüm yılanları yutup sihirbazların sihirlerini boşa çıkardıysa Nef'î'nin şiiri de diğer tüm şairlerin şiirlerini boşa çıkaracaktır:

Hâmem ol mu'ciz-tırâz-ı sad-hezârân pîşedir

Kim nazîr olmaz ana illâ Kelîmin ejderi (K: 15/46)

Nef'î, şiirlerinde mükemmel olma iddiasını canlı tutmayı önemseyen bir şairdir. Bu mükemmelliğini dile getirmek için uğraşır, büyüklüğünü ve üstünlüğünü değişik vesilelerle şiirlerine yansıtır. Şair, şiir meydanında hiç kimsenin kendisine denk olmadığını, âlemin tüm şairleri bir araya gelse yine de kendisinin eşsiz şiirlerine benzer şiirlerin yazılamayacağını belirtir. Dünyadaki tüm şairlerin bir araya gelseler bile kendi şiirini aşamayacağını iddia etmek ancak Nef'î gibi müthiş bir özgüvene sahip kişiliklerin özelliği olabilir. Şair, kendi hoş edalı şiirlerini o kadar beğenir ki İran edebiyatının önde gelen şairlerinden olan Hâfız ve Muhteşem ile karıştırılmaması gerektiğini onlardan bile üstün şiir yeteneğine sahip olduğunu belirtir:

Sözde nazîr olmaz bana ger olsa âlem bir yana

Pür-tumturâk u hoş-edâ ne Hâfızım ne Muhteşem (K: 16/34)

Nef'î sanatına o kadar çok güvenir ki kendisini İran edebiyatının ünlü kaside şairi Hâkânî ile bir tutar. Nef'î, Muhteşem'i ordusunda bir başçavuş olarak niteler. Kendisini şanlı bir ordunun komutanı olarak niteleyen Nef'î, Muhteşem'i ise benzerleri çok olan bir başçavuşa benzeterak kendisinin şairlerin sultanı olduğu imajını oluşturmak ister. Kendisinin şiir yazmaya başlamasıyla birlikte İslam edebiyatında çok önemli bir yere sahip olan ünlü gazel şairi Hâfız'ın bile dilinin

tutulacağını, hayretler içerisinde kalacağını ve dili tutulduğu için artık şiir bile yazamayacağını beyan etmek, kimseyi kendi seviyesinde görmeyen narsist kişiliğe özgü bir bakış açısidir:

Hâkânî'yim ben Muhteşem yanımda serheng-i haşem

Hâfız olur leb-beste dem hâmem edince zîr ü bem (K: 16/35)

Nef'î kendisini Anadolu'nun Urfi'si, asrın Enverî'si, devrin Hâkânî'si, vahye mazhar olmuş mucize nefesli Feyzî'si olarak görür ve sanatının onların sanatını aştığını dile getirir. Özellikle Feyzî için vahye mazhar olmuş tanımlamasını yapması, kendi şiirine de mucizevi bir hava katmak içindir ki şiirin vahiy gibi ilahi bir öğreti, şairliğin ise peygamberliğe yakın olduğunu ifade etmiştir. Sebki Hindî'nin önde gelen iki şairinden olan Urfi-i Şîrâzî ve Feyzî-i Hindî ile Sebki-î Irakî üstadlarından olan Hâkânî ve İran edebiyatında kasidelerindeki üstünlüğü ile nam salmış Enverî kendi alanlarında en başarılı şairler olmalarına rağmen Nef'î kendisini onlarla mukayese eder ve üstünlüğünü ortaya koymaya çalışır. Şair pek çok beytinde olduğu gibi bu beyitte de kendisinin artık şiir dünyasının yegane hakimi olduğunu ifade edecek bir özgüvene sahiptir:

Urfi-i Rûm Enverî-i asr u Hâkânî-i ahd

Feyzî-i mu'ciz-dem-i vahy-iktisâb-ı rûzgâr (K: 17/32)

Nef'î'nin narsist kişiliğinin özelliklerini “*Farsça Divan*”ında da görmek mümkündür. Nef'î, “*Tuhfetü'l-uşşâk*” adlı kasidesinde: “*Henüz yokluk âleminde iken mana feyzinin zekatını lutfedip Hâkânî ve Hakan'ına gönderdim. Mana cihângirliği için gerekli olan meziyetleri Hüsrev'e verdim.*” (Atalay, 2019: 38) diyerek tasavvufi söylemlerle yüklü bu eserinde bile kendisinin özel biri olduğuna inanır. Şair “*Âlem-i Ervâh*”ta iken sözlerin hakikatleri ile ilgili tüm detayları öğrendiğini, mana âleminin derinliklerine daldığını, bunun kendisine Allah'ın bir lütfu olduğunu, kendisinde ilahî meziyetlerin bulunduğunu dile getirir. Lütufta bulunmak padişahlara ve devlet adamlarına ait bir özellik iken şair, burada kendisini de lütufta bulunabilecek bir makamda görür. Yine aynı şekilde zekât vermek varlıklı olmayı, zekât almak ise muhtaç olmayı gerektirir. Mana âlemi ile ilgili öğrendiklerinin zekâtını lutfedip Hâkânî ve Hakan'ına gönderdiğini söyleyerek ünlü şairin şairliğini onun zekâtına borçlu olduğu gibi üst perdeden bir övünme dile getirilmiş olur. Hem “*Hüsrev ü Şîrîn*” adlı mesnevinin erkek kahramanı hem de ünlü bir İran şahı (Pala, 1999: 197) olan Hüsrev'in de dünyanın büyük bir kısmını savaşarak elde etmesi için gerekli olan meziyetleri kendisine onun verdiğini söyler.

Nef'î'nin “*Farsça Divanı*”ndan alıntılanan beyitlerde şairin büyüklenmeci algısı, sınırsız bir başarıya sahip olduğu, özel biri olduğuna inanma, küstah ve kibirli davranışlar sergilediğine şahit olmaktadır:

“Rum diyarına mana konusunda öyle yeni bir süs verdim ki Hallâk-ı Me'ânî'yi İsfahan'ından utandırır. (s. 38) Tefekkür vahyi ile şairlerin peygamberiyim. (s. 39) Enverî'nin hayalinin eli benim yüksek dereceme yetişmek için seher güneşi gibi eteğime yapışır. (s. 43) Her iki dilde de sihir yapan Rum ve Acem'in harikasıyım ki üslubumu ne Rum'dan ne Acem'den aldım. (s. 47) Ben o menkıbe söyleyenim ki, şair tabiatımın Firdevsî'sine Şâhnâme yazmak gayet basit bir iştir. (s. 54) Ben o mana diyarının Süleyman'ıyım ki tefekkür arşı benim tahtımdır. (s. 67) Feyyâz-ı ezel olan Allah'ın bir daha Nef'î gibi kabiliyetli ve cehaleti inkar eden bir nedim yaratması için seneler lazımdır... Rum diyarı ve o diyarda Nef'î'nin ender rastlanan şiirleri var. (s. 71) Akıl tahtının şahlar şahıyım. (s. 81) Ben Nef'î'yim şiir ilminin üstadıyım. (s. 85)” (Atalay, 2019)

Şair, bazen de gazellerinin makta beytinde kendisinden övgüyle söz eder. Aşağıdaki beyitte, kendisiyle şairlik konusunda yarışabilecek, kendi şairliğine güvenen ve kendisine emsal biri varsa orta çıkmasını isteyerek açıkça meydan okur. Fakat şair, kendisinden o kadar emindir ki böyle

birinin ortaya çıkmayacağını bilir. Mağrur olan orta çıksın diyerek esasında kendi mağrurluğuna vurgu yapıp kibirli bir eda sergilemektedir. Bu tutumu narsisizmin özelliklerinden olan benliğin aşırı derecede şişirilmesini ve benlikle ilgili gerçekçi olmayan olumlu görüşleri, kendine odaklanmayı, haklılık hissini, kişilerarası ilişkilere ve bağlara önem vermemeyi ve empati eksikliğini yansıtan kendine özgü düşünme, hissetme ve davranma stillerini içermektedir (Demirci ve Ekşi, 2017: 40). Aşağıdaki beyit, gelmiş geçmiş veya yaşayan tüm şairlere açıkça bir meydan okumadır, kendi şairliğinin üstüne şair tanımadığının dışavurumudur ki bu durum müthiş bir enaniyet göstergesidir:

Olmaz ey Nef’î bu vâdîde benimle hem-imân

Gelsin esb-i tab’ına mağrûr olan meydâna hep (G: 12/5)

Hüneri var ise gelsün biricik elleşelim

İşte tığ-i suhan işte ser-meydân-ı hayâl (SK: 11/5)

Nef’î kendi şiirlerini o kadar özgün görür ki kimsenin kendi şiirlerinin bir benzerini yazamayacağını söyler. Divan edebiyatı geleneğinde taklit bir şairin kendisini aşmasının ilk merhalesidir. Şairler, taklidi bırakıp kendi tarzlarını buldukları an şair olarak anılmaya başlarlar. Başka şairlerin bırakın şiir yazmasını kendisini taklit bile edemeyeceklerini söyleyerek kendisinden başka şair tanımadığını belirtir. Saf ve temiz şiir söylemeyi Allah vergisi olarak gören Nef’î, şairliğindeki ilahi yönü ön plana çıkararak diğer şairlerden üstün olduğunu, diğer şairlerin kendi seviyesine ulaşamayacaklarının mesajını verir:

Kimse taklîd edemez sözde sana ey Nef’î

Böyle pâkîze-gazel tab’-ı Hudâ-dâd ister (G: 35/5)

Nef’î, kendi şiiri için ender bulunan yeni bir tarz nitelemesi yapar. Şair bu niteleme ile şiirinin benzersizliğine vurgu yapmak istemektedir. Bu tarz bir şiir, ancak kendisi gibi büyük bir şair tarafından yazılabilir. Ender bulunan şiirlerin şairi olarak tüm şairlere meydan okumaktadır. Bu öyle bir meydan okumadır ki esasında soru sorulduğunda bile cevap verebilecek yetenekte şairlerin olmadığını bilir. Hülâsa burada vurgulanmak istenen Nef’î’nin kendisine has bir tarz meydana getirdiği, kimseyi beğenmediği, kendisinin kusursuz olduğu ve bunun böyle kabul edilmesi gerektiğidir:

Gelsin benimle var ise meydâna Nef’î’yâ

Bir böyle tarz-ı tâze vü nâdir edâ bilir (G: 41/5)

Narsist kişiliğin bir yansıması olan beğenilmediği zaman beğenmekten vaz geçme halini biz Nef’î’nin aşağıdaki beytinde görmekteyiz. Kendisini korkusuz bir şair olarak nitelendiren Nef’î, aşırı beğenilme ihtiyacı içerisinde olduğundan kendisine karşı ilgisiz davrananlara kendisinin de ilgisiz kalacağını belirtir. Kendisini beğenen, ona iltifat eden olursa ancak o zaman ona ilgi duyabileceğini dile getirerek kibirli bir davranış sergiler.

Rind-i aşkız hâsılı Nefî-i bî-pervâ gibi

Âşinâya âşinâ bîgâneye bîgâneyiz (G: 56/5)

Şairin kendisi dışında kalan varlığa bakışı ve eserinde yer verdiği imgeler veya nesneler de narsist kimliğin ifadesi olabilmektedir. Nitekim Freud’a göre “kişi narsistik tipte obje seçimine göre: kendisi ne ise onu; kendisi ne idiye onu; kendisi ne olmak istiyorsa onu; bir vakitler kendi parçası olmuş olanı sevebilir.” (Dönmez, 2016: 230) Nef’î kendisi gibi pâkîze/seçkin sözler söyleyen başka bir şairin olmadığını, kendi tarzının bir başka şairde bulunmadığını söyleyerek sınırsız bir başarıya sahip olduğunu ifade eder. Kendisini eşsiz biri olarak gören Nef’î, kendi tarzında şiir söyleyen

başka bir şairin olamayacağını söyleyerek aşırı bir beğenilme ihtiyacını dile getirir. Nef'î kendisine çok güvenen, sürekli kendisini anlatan, şiirinden ve sanatından övgüyle bahseden bir şairdir. Haluk İpekten'e göre "Nef'î bu özelliği beğenerek okuduğu Arap şairi Mütenebbî'den almıştır. Mütenebbî'nin kendisine özgüveni o kadar çoktur ki şiirlerini başkalarının anlayamayacağını düşündüğünden şiirlerinde hep kendisine hitap etmiştir." (İpekten, 1998: 96)

Mânendi mi var Nef'î-i pâkîze-kelâmın

Bir kimsede gördün mü dahi tarz-ı edâsın (G: 93/5)

Nef'î, en çok etkisinde kaldığı şairlerden olan Urfî kadar meşhur olmasının olağan karşılanmasını dile getirerek kendi şöhretine vurgu yapmıştır. Osmanlı Devleti'nde de artık İran saraylarındaki gibi padişahların övünebileceği büyük bir şair vardır. Bu büyük şair de Nef'î'den başkası değildir. Kendi üslubuna yakın ve kendisiyle yarışabilecek bir sanat anlayışına sahip kimsenin olmadığını belirterek şairler üstü bir yeteneğin kendisinde var olduğunu ifade eder:

Devletinde n'ola Urfî gibi meşhûr olsam

Var mı bir bencileyin şâ'ir-i pâkîze-edâ (K: 18/81)

Nef'î, şiirlerinin orijinallikinden o kadar emindir ki sözlerinin artık bir zamanlar beğenerek okuduğu ve etkisinde kaldığı şairlerin sözlerinden farklı olduğunu, kimsenin tesiri altında kalmadığını, eşsiz bir söz söyleme yeteneğine sahip olduğundan son derece emindir. Kendi tarzının Urfî ve Hâkânî'den farklı olduğunu, artık daha farklı bir sanat mecrasında yol aldığını beyan ederek özgün bir tarz yakaladığını söyleyip bu alandaki başarısını ve rakipsiz olduğunu ifade eder:

Nazâketde metânetde kelâmım benzemez aslâ

Ne Urfî'ye ne Hâkânî'ye bu bir tarz-ı âherdir (K: 20/36)

Şair, Sebk-i Hindî'nin etkisiyle kendi "ben"ine yönelmiştir. Övgü amacıyla yazdığı şiirlerde bile asıl amacı övünmektir. Şiirlerinde çoğu zaman kendinden bahseder, kendi üstünlüğünü ortaya koymaya çalışır. Ali Fuat Bilkan ve Şadi Aydın'a göre Nef'î, kendisinden üstün şair tanımayıp, 29 gazelinde ben zamirini ön plana çıkarıp kendi övgüsünü yapmıştır. Medhiyelerinde bile asıl amacının kendisini övmek olduğu dile getirilen "Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı" adlı çalışmada Nef'î'nin tek amacın tüm dikkati üzerinde toplamak olduğu tespitinde bulunulmuştur. (Bilkan, 2007: 143)

Bir önceki beyitte kılıç dilli benzetmesi yapan şairin akabinde kendisini belagatlı ve zarif söz söyleyen kişi olarak nitelemesi de şairin ruh dünyasındaki çelişkiyi göstermesi açısından manidardır. Şair, sözlerinin nükteden anlayanlarca atasözü olarak nitelendiğini belirtirken de büyüklenmeci bir tavır sergiler. Atasözleri uzun gözlemler ve tecrübeler neticesinde ortaya çıkıp asırlar sonra bile hatırlandığına göre Nef'î de kendi sözlerine böyle bir anlam yükleyerek hem sözlerinin önemine vurgu yapar hem de kendisini diğer şairlerin atası olarak görür:

Ol nâdire-perdâz-ı belîğim ki kelâmım

Darbü'l-mesel-i nükte-şinâsân-ı cihândır (K: 10/63)

Nef'î, narsist kişiliğinin tezahürü olan övünmeden sıkılıp bu tavrından nefret ettiğini de dile getirdiği görülmektedir. Kendi kusurlarının ve eksikliklerinin farkında olan şair, megaloman yapısından dolayı bunları bastırır. Kendisini mükemmel göstermenin yollarını arar. Ama aşağıdaki beyitlerde dile getirdiği gibi başkaları ile kavga etmeyi bir tarafa bırakmanın zamanı gelmiştir artık. Herkesle kavgalı olan şair bu durumdan hoşnut değildir. Herkesle çekişme halinde olmak Nef'î'nin de kusurlu olduğunun göstergesidir. Feleğe nazlanıp kendisini şirin göstererek mükemmellik iddiasında bulunularak bir yere varılamayacağını farkındadır. En sonunda ölümün hak olduğunu herkesin bu gerçeğe karşılaşacağını bildiğinden bu enaniyetten kurtulması gerektiğini kendi kendisine itiraf eder. Şair sözün bir gün biteceğinin ve hayatın son bulacağını farkındadır. Söz

sona erdi diyerek artık çok fazla konuşulmaması gerektiğini ifade eder. Bu sorun daha ne kadar sürer derken mücadelenin yersizliğinden bahseder. “*Ey dünyanın sıkılmazı*” diyerek özeleştiriyi yapan Nef’î yaptıklarından dolayı utanmadığını, sıkılmadığını ikrar eder. Kusursuz görünme adına narsist davranışlar sergileyen şair yaptığı yanlışlığın farkına varıp laflarını boş laflar olarak değerlendirip kendisinden nefret eden bir tavır sergiler.

Nef’î yeter da ’vâyı ko dünyâ ile gavgâyı ko

Eflâke istiğnâyı ko hâke yüzün sür lâ-cerem (K: 16/36)

Erdi söz pâyâna ey Nef’î bu da ’vâ nice bir

Lâfi ko şimdengeri ey bî-hicâb-ı rûzgâr (K: 17/37)

Devrinde elde ettiği şöhret yüzünden başkalarının eleştirisi oklarının hedefi olan şair, kendisince bir refleks geliştirmiştir. En ufak bir eleştiriyeye bile artık tahammül edemeyecek bir duruma gelen Nef’î; kendisini hicveden herkese imha edilmesi gereken bir düşman nazarıyla bakmıştır. Bu tavrından dolayı devrinde pek sevilmemiş, sürekli bu yönü ön plana çıkarılarak IV. Murad’ın gözünden düşürülmeye çalışılmıştır. Zamanla devrinin diğer şairleri ve ileri gelenleri bu tavrından dolayı şaire düşmanlık beslemişler ve her fırsatta ona en ağır sözlerle saldırmayı bir görev bilmişlerdir. Bu şekilde gelişen ilişki tarzı şairin hazin sonunu hazırlamıştır. Zira karşılaştığı olumsuzluklara çok şiddetli bir şekilde sözle karşılık verme gayesi, Nef’î’nin hırçın ve narsist kişiliğinin bir yansıması olduğundan muhatabına karşı en galiz sözleri söylemekten çekinmemiş, bazen küfre varacak sözleri dile getirmekten imtina etmemiştir. Övdüğü bazı şahısları kimi zaman çok acımasızca hicvetmesinin altında yatan neden, asabi kişiliğidir. Çok çabuk sinirlenen insanların sağlıklı kararlar veremediği, sağduyulu düşünemediği ve çoğu zaman yanlış tercihlerde bulunduğu bilinen bir hakikattir. Nef’î Sadrazam Gürcü Mehmed Paşa’yı en iyi, kahraman binici olarak niteleyip abartılı bir şekilde övdüğü kasidesinde hem kahraman hem de savaş ilahı olan Behrâm-ı Gûr’u (Pala, 1999: 63), Paşa’nın silahlarına bakan ve onu koruyan biri olarak görüp Gürcü Mehmed Paşa’nın büyüklüğünü ifade etmeye çalışmıştır:

Yegâne şehsüvâr-ı Kahramân-kevkib ki lâyıkdır

Felek ana silahdâr etse Behrâm-ı silahşorı (K: 35/24)

Nef’î üç kaside yazarak medhettiği Gürcü Mehmed Paşa’yı abartılı olarak övmesine karşılık Sihâm-ı Kâzâ’ında onu bu sefer de yerin dibine batırırcasına ağza alınmayacak sözlerle hicveder. Empati kurmaktan yoksun olan şair kendisini çok beğendiği için herkesin de kendisini övmesini bekler. Beklediği iltifatı göremeyen şair başkalarının sürekli kendisiyle uğraştığını düşünerek hedef seçtiği kişileri daha önce övmüş olsa bile acımasızca hicveder. Narsist özellikler sergileyen Nef’î istediklerini elde edemeyip başarısız olduğunda ya da elindekileri kaybettiğinde depresif tutumlar geliştirip aşırı saldırgan tavırlar sergileyebilmektedir. Narsist kişiliğin özelliklerinden olan eleştiriyeye tahammül edememe ve başkalarının kusurlarından yararlanma özelliklerini burada sıklıkla şiirlerine yansıtır. Eleştiriyeye ve başkaları tarafından başarısızmış gibi gösterilmeye karşı tahammülü olmayan şair, bu konuda aşırı hassastır. Küçük düşürüldüğünü hissettiği an büyük bir öfke ile muhatabına karşılık verir. Şairin ideal olarak gördüğü, daha önceleri abartılı bir şekilde övdüğü birini daha ilk hatasında büyük bir hayal kırıklığına uğratarak hicvetmesi ve aşağılamakta bir beis görmemesi, narsist kişiliğinin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir:

Dehanı b*klı bostân kendidür güya ki vüs'atde

Eşek başı gibi yer yer dökülmüş köhne dendânı (SK: 2b/15)

Nef’î’nin Türkçe ve Farsça Divan’ında gördüğümüz ağırbaşlı, olgun eda Sihâm-ı Kazâ adlı eserde yerini kendisini yetişkin hissedemeyen ve olgun tavırlar sergilemeyen bir insana bırakır. Narsist

insanların en önemli özelliği olan görüldüğü gibi olmama tavrı bu şiirlerde yansımaları bulur. Türkçe Divan'ındaki şairane söyleyiş ile Farsça Divan'ındaki tasavvufî eda, Sihâm-ı Kazâ'da yerini amiyane söyleyişlere bırakır. Bu şiirler Nef'î tarafından değil de adeta başkası tarafından kaleme alınmış hissi uyandırır. Bu şiirlerde can sıkıntısı yaşayan ve kendisini boşlukta hisseden bir insanın ruh hali vardır. Hiçbir derinliği olmayan ve düşüncesizce söylenmiş hissi uyandıran sözler şairin ruh dünyasındaki gel gitleri yansıması açısından üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Empati kurmaktan yoksun bir şairin ifade biçimi vardır bu şiirlerde. Kendisinde olduğunu düşündüğü kusurların başkasında olduğunu düşündüğü an onları itibarsızlaştırmak için sözün kılıcını kullanmaktan geri durmaz. Aşağıdaki beyitler bu duruma örnek teşkil etmektedir:

Sen o b*ksun ki seni yâd eden ehl-i tab'un

S*çar endişesi inzâl-i gehi ma'nâda (SK: 25/2)

Bu kadar kahbelik olur mı eyâ Kirli Nigâr

Hele bir fâhişesin ortada sâ kim yazuğa (SK: 55/1)

Daha hayatının ilk yıllarından başlayarak maddi sıkıntılar çeken şair, hiçbir makam mevki hırslarında olmayıp küçük memurluklarla yetinmeyi bildiği halde sırf üstün bir sanatçı kişiliğine sahip olduğu için sürekli çağdaşları tarafından hedef seçilmiş ve itibarsızlaştırılmaya çalışılmıştır. Hasan Aktaş, şairin makam mevki hırsı içerisinde olmadığını, sadece sanatkârlığı ile ön plana çıkmak istediğini aktararak Nef'î'nin şiirlerinde kendine yapılan haksızlıkları anlatırken “*bana bir dilim ekmeği çok gördüler*” tarzındaki yakınmalarının, onun gerçekten bütün benliğinin sanatkârlığıyla dolu olduğunu, başka bir makam ve mevkie tenezzül etmediğinin göstergesi olduğunu söylemektedir (Aktaş, 2011: 55). Ancak Nef'î'nin yukarıdaki beyitlerinde olduğu gibi saldırgan tavırlar sergilemesi, sadece sanatçı kişiliğiyle tanınma isteğinin pek de gerçekçi olmadığını göstermektedir. Zira hicivlerinde aşağıladığı kişiler karşısında pişmanlık yaşayan bir şairin ruh haline sahip olduğu pek söylenemez. Aksine bu tavrından büyük bir keyif almakta ve saldırılarına devam etmektedir. Nef'î rakiplerini köpeğe benzeterek onları aşağılaması, bunun kanıtıdır. Köpek, nasıl sahibine sadıksa rakibi olan şairlerin de başkalarından aldıkları talimatlarla kendisine saldırdığı kanaatinde olmalıdır. Ama bu saldırılar, onu asla yıldırma aksine rakiplerine karşı daha da bilenir. Bazen de rüzgârın estiği yöne doğru şekil alan bu şairler, Nef'î ile epeyce uğraşmış ve söz dalaşına girmişlerdir. Etrafına fütursuzca saldırmayı alışkanlık haline getiren şair, empati kurmaktan yoksun olduğundan başkalarının ne düşündüğü ile ilgilenmez. Kendisine yöneldiğine kanaat getirdiği herhangi bir saldırıya karşı misliyle karşılık verip kendisindeki gerilimi azaltma suretiyle rahatlama yolunu seçer. Birçok beytinde kendisini âlemin en önemli şairi olarak gören Nef'î'nin bir dilim ekmeğin bile kendisine çok görüldüğünü söylemesi şairin yaşadığı travmatik durumu göstermesi açısından göz ardı edilmemesi gereken bir husustur:

Dergehinde bir dilim nânı bana çok gördüler

Uydular ulaşıldılar birkaç kilâb-ı rûzgâr (K: 17/29)

3. SONUÇ

Hırçın kişiliği, değişken ruh hali, saldırgan tavırları göz önünde bulundurulduğunda ve şiirlerinden hareketle bir değerlendirme yapmak gerektiğinde Nef'î'nin yüksek bir özgüvene sahip, kendisine âşık biri olduğu ve narsist kişiliğin tüm özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Hayat hikâyesinden ve şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla yakın çevresiyle tüm ilişkilerini narsist bakış açısı üzerine bina eden şairin çocukluğunda yaşadığı travmanın etkisinden kurtulamadığı aşikârdır. Şiirleri psikanalitik bir bakış açısıyla incelendiğinde bu şiirlerde narsistik unsurları fazlasıyla görmek mümkündür. Nef'î'nin şiirleri klasik edebiyatta fahriye söyleme geleneğinin bir parçası olarak değerlendirmek mümkün görünse de şairin övünmeye bu kadar meyyal olmasının sadece fahriyeyle

izahı mümkün değildir. Zira Nefî'nin kendi şiirlerini Allah vergisi bir yetenek olarak görmesi, şiirlerinin mucizevî bir yönü olduğunu ve kimsenin kendisiyle boy ölçüşmeyeceğini belirtmesi, peygamberi överken bile kasidenin neredeyse tamamına yakını kendisinden bahsetmesi, onun narsist kişiliğinin bir tezahürü olduğunun açık bir göstergesidir. Çok sert ve hırçın bir kişiliğe sahip olan Nefî, öfkeli tavrı nedeniyle kendisini eleştirenlere tahammül edemeyip çok sert tepkiler geliştirmiştir. Husumete varacak boyutta olan bu tepkileri nedeniyle çoğu zaman ağır bedeller ödemiştir. Bazen de kaba bir üslupla muhataplarına karşı galiz ifadeler kullanmakta hatta küfür etmekte bir beis görmemiştir. Eleştiriye tahammül edemeyen Nefî herkesin kendisini haset duyduğunu ve kıskandığını düşünerek benlik algısını en üstte tutmuştur.

Hülasa, Amerikan Psikiyatri Birliğinin narsisizme dair belirlenmiş olan DSM-5 ölçeğindeki tüm kıstasların klasik edebiyatın en büyük kaside ustası Nefî'nin şiirlerinde yansımalarının olduğunu ve şairin şiirlerinde sergilediği “*ben merkezli*” tavrı onun bu kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, H. (2011). “Nefî’de Benlik Algılamasının Şiirine ve Hayatına Yansımaları Necip Fazıl Örneği İle Karşılaştırma”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 46: 39-60.
- Akkuş, M. (1993). Nefî Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akkuş, M. (2006). “Nefî”, DİA, C. XXXII:523, Ankara.
- Atalay, M. (2019). Nefî Farsça Divân Metin-Çeviri, Demavend Yayınları, İstanbul.
- Başdaş, C. (2018). Sihâm-ı Kazâ, Kriter Yayınevi, Ankara.
- Bilkan, A. F. & Aydın, Ş. (2007). Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, 3F Yayınları, İstanbul.
- Bozkurt, K. & Bezenmiş, T. (2019). “Hayali Bey Divanı’nda Poetik Söylem Bağlamında Tefahür”, Mukaddime, 10(2): 619-642.
- Demirci, İ. & Ekşi F. (2017). “Büyüklenmeci Narsisizmin İki Farklı Yüzü: Narsistik Hayranlık ve Rekabetin Mutlulukla İlişkisi”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Haziran, S. 46: 37-58
- Dönmez, M. İ. (2016). “Ömer B. Ebî Rebîa’nın Şiirlerinde Narsisizmin Tezahürü”, Turkish Studies, S. 11/5: 227-248
- Eldoğan, D. (2016). “Hangi Narsizm? Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsizmin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Gözden Geçirme”, Türk Psikoloji Yazıları, Haziran 19 (37): 1-10.
- Freud, S. (2014). Sanat ve Sanatçılar Üzerine, (Çev. Kâmuran Şipal), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Işınso İsen, T. (2002). “Divan Şiirinde Fahriyye”, Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Ün. Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karaaziz, M. ve Erdem A. İ. (2013). Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. Nesne, 1 (2), s.44-59.
- Masterson, J. F. (2008). Kişilik Bozuklukları, (Çev. B. Taylan Bozkurt, T. Veli Soylu), Litera Yayıncılık, İstanbul.
- Ocak, F. T. (2002). “XVII. Yüzyıl Şâiri Nefî ve Kaside”, Türkbilig/Türkoloji Araştırmaları Dergisi, 3(3): 63-82.
- Pala, İ. (1999). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ, İstanbul.
- Ünver, İ. (1991). Övgü ve Yergi Şairi Nefî, Ölümünün Üçyüzellinci Yılında Nefî, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.